

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

24. De Rescriptis Principum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

dicendum ijs, qui sibi subiecti non sunt, nec con-
cionandi in aliena Parochia: hoc enim esset ex-
tra dicecesim ius dicere.

Septimo queritur, An cum alicui Priuilegium
conceditur, ad socium eius trahi, ac porrigi pos-
sit? **Respondeo**, cum Abbate in cap. *Quomodo sit, de In-*
deus, Quodcumque Priuilegium esset prorsus in-
utile ei, in quem est collatum, si eo socij minimè
gauderent, tunc ad eos iure protenditur, & tra-
hitur, vt colligi potest ex cap. *Licet de Priuil. in 6.* At si se-
cus Priuilegium habeat, ad socium nunquam ex-
tenditur, aut trahitur. Verbi gratia, Conceditur
Priuilegium certo Presbytero, vt in loco inter-
dicto operetur sacris, eo ipso, concessum intelli-
gitur, vt a liquem aduocet, qui ei sacrificanti mi-
nistret, & seruiat. Similiter illustri viro, aut foe-
mine datur facultas, vt in loco sacris interdicto
rem diuinam audiat, intelligitur etiam data, vt
deducat eos, sine quibus pro sui status conditio-
ne, sacrum audire non solet. Idem de ceteris si-
milibus Priuilegijs iudicandum.

Octauo queritur, An id Priuilegij, quod con-
ceditur familiaribus certi Cardinalis, vel Epi-
scopi, trahi etiam possit ad eos, quos Cardinalis,
vel Episcopus per literas ipsius scriptas ad fami-
liaritatem admittit? **Respondeo** cum Abbate in c.
dilectus, de clerico non residens, ad eos minimè pro-
tendi, quia familiares censentur ijs, qui sunt in ob-
sequio, & famulatu alicuius, quales non sunt, qui
per literas tantummodo inter familiares nume-
rantur, & habentur. Et hæc sententia colligi vi-
detur ex c. *vt. de verb. signifi.*

Nono queritur, An Priuilegium patri conce-
sum transeat etiam in filios? **Respondeo** cum eo-
dem Abbate in c. *licet, de censib. & Cyno. in l. secunda.*
C. de Epi. & Cler. Priuilegium aliquando concedi
ratione dignitatis, siue nobilitatis innata; aliqua-
do ratione muneris; & officij, quo quis fungitur:
aliquando causa necessitatis. Si primo modo fue-
rit concessum, transferetur in filios. Vnde si patri
ius nobilitatis concedatur, nobiles quoque filij
redduntur. Priuilegium secundo modo concessum
deriuatur in filios legitimos viuente patre. At
concessum tertio modo in filios non transit etiam
viuo patre, vt si ratione necessitatis sit liber à mu-
neribus personalibus, & extraordinarijs, non eo
ipso filij eius ab eisdem liberantur. Et ius ciuita-
tis, quo quis donatur, cum hæredibus non comu-
nicatur. Romanus in singularibus ex l. *Liberis, ff. de Paro-*
ch. & Cyno. Romano. Quæres quid sit dicendum, si
Princeps Titio dicat; Immunitatem concedo ti-
bi, & filijs tuis? **Respondet** Bartolus in l. *Gallus, ff.*
quidam re de ff. de liber. & posthu. vt ciuit. Syluest. priuile-
gium q. 5. ea immunitate filios non gaudere viuo pa-
tre. **Rogabis** etiam, quo pacto intelligatur si Ti-
tius concedat Caio ius hauriendi aquam, aut de-
ferendi ad fundum, vel quò voluerit? **Respondet**
Romanus, quem sequitur Syluest. loco citato, huius-
modi seruitutem, cum sit personalis, ad hæredes
minimè transmitti, vt colligitur ex l. *Lucius, ff. de*
seru. rustic. præd. vbi habetur: queritur, an ex hac
scriptura: Do tibi vsam aque in domum tuam, aut vicin-
que volueris, ad hæredes Caij etiam pertineat? Paulus re-
spondet, vsam aque personalem ad hæredes Caij quasi vsu-
uarij transmitti non oportere.

Decimo queritur, An Priuilegium datum ei,
qui factus est ciuis eo pacto, ne munera subeat,
nec onera sustineat, sit seruandum? **Respondeo**
cum Panormitano in c. *peruenit*. De immunitat.
Ecclesiarum, seruari debere, quia est priuilegium,
quod in contractum transiit, & priuilegium quo-
ties transiit in contractum vel quasi contractum
seruandum est, secus minimè. **Et est annotandum**,
Principem huiusmodi priuilegium posse confer-
re etiam cum damno communicatis: hoc est, si ci-
uitas centum quorannis Principi soluere consue-
uerit, & Princeps a liquem eximit, ne decem solu-
at, nihilominus ciuitas centum debet soluere.
At vero inferior Magistratus licet aliquem pos-
sit eximere, non tamen cum detrimento ciuita-
tis, vt si Titio priuilegium concedat, vt soluat de-
cem, iure non potest à ciuitate centum exigere,
sed tantum nonaginta. *Syluest. priuilegium quasi. q. 9. ex*
Bartolo & Abbate.

Vndecimo queritur, An ad substantiam pri-
uilegij pertineat, vt sit scriptum: querunt iuris-
consulti, an scriptura ad priuilegium sit necessa-
ria? **Respondeo** cum Innocentio, Archidiacono,
Ioann. Andrea, & Abbate, quos refert Syluest. *pri-*
uilegium q. 14. non pertinere, ne esse necessarium,
vt sit scriptum priuilegium. Vnde post obitum
Romani Pontificis, qui priuilegium eo concesserat,
sine literis tamen scriptis facultas concessa non
extinguitur: at à successore, iure literarum petuntur,
& impetrantur, ac propterea inferunt Baldus &
Ioan. Calderinus vt idem Syluester citat: Si Roma-
nus Pontifex solo verbo aliquem compelleret Epi-
scopum, vel Abbatem, statim cum Episcopum vel
Abbatem esse, quamuis in foro exteriori Episco-
pus vel Abbas siue regularis, siue secularis per
Romanum Pontificem electus & promotus non
habeatur vt talis, nisi literis impetratis, expeditis
& receptis. alioqui tum admittentes seu reci-
pientes, tum se ingerentes, graues pœnas incur-
runt, quæ habentur in extrauaganti Bonifacij, quæ
incipit, *Iniunctæ*, inter communes. De electione.

Duodecimo queritur, Quandonam priuilegium
incipiat vim & auctoritatem habere. V. G. Titius
per Caium procuratorem à Romano Pontifice
impetrat priuilegium ne à quoquam excommu-
nicari queat: aut impetrat à Rege vel Principe, vt
sit à tributo immunis, ac liber. **Respondeo** cum
Innocentio & Hostiensis, quos refert Syluest. *priuilegium*
q. 16. Aut Titius abiens priuilegium per literas
aut per suum Procuratorem, nunciium, vel alium
quemlibet ad id destinatum, seu missum impetrat,
aut proprio Motu, & arbitrato à Romano Ponti-
fice vel alio principe concessum acquirit. Si pri-
mo modo, statim à die, quo princeps id concedit
incipit valere priuilegium, etiam si Titius igno-
ret esse impetratum. Si secundo modo, Priuile-
gium vim non habet, nisi postquam in Titij pote-
statem peruenerit. hanc questionem supra latius
disputaui.

Cap. XXIV.

De Rescriptis Principum.

PRIMO queritur, Quid appellatione referri
potest leges, canones, & iura accipiant? **Re-**
spondeo, Rescripta Principum olim fuisse dicta,

quibus

quibus illi vel ad libellos supplices presentium, vel ad Magistratum presentium, vel absentium consultationes, quid sibi de ea re fieri placeret, respondebant. Vnde rescriptum dicitur id, quo Imperatores vel summi Pontifices consulentibus eos respondent, l. 1. ff. de Appellat. Rescriptum itidem, est statutum Principis, quo precipitur, aut prohibetur aliquid Motu proprio, vel interpellatione alicuius per Epistolam facta, siue cum poena adiecta, siue secus.

Secundò queritur, quomodo rescriptum sumatur? Respondeo cum Panormitano in rubrica, de rescrip. rescriptum aliquando late sumi, & tunc omne priuilegium & beneficium principis rescriptum vocatur: aliquando verò strictè & propriè, & tunc distinguitur à priuilegio & beneficio principis: Nam priuilegium, est facultas alicui à principe data aliqui faciendi, vel non faciendi contra canones, vel leges, & iura: beneficium vero est facultas à principe concessa, præter leges canones, & iura: rescriptum autem, est principis decretum ad iuris communis obseruationem; vt cum princeps per literas committit causam inter aliquos definiendam, aut respondet, quid in re aliqua iuxta leges vel canones, & iura fieri debeat. In iure ciuili, videlicet in Codice extat titulus de diuersis rescriptis, & in iure Canonico titulus est de rescriptis lib. 1. decretalium, in quo titulo rescriptum late sumitur, quatenus priuilegium, & beneficium Romani Pontificis complectitur: & rescripta sunt tum ad lites dirimendas, causasue definiendas, tum ad ea, quæ in beneficijs Ecclesiasticis interuenire solent.

Tertiò queritur, quæ sint intelligenda in rescriptis, quæ à Romano Pontifice impetrantur? Respondeo cum Glossa in cap. ex parte, de rescriptis, multa intelligi. Nam quemadmodum in iure iurando & alijs pactis, generales conditiones, quamuis non exprimantur, semper tamen intelliguntur, cuiusmodi sunt, si Rex vel superior alius, quicumque sit, voluerit; si vixero, si res in eodem statu permanferit, & alia similia, quæ ipso iure pactis inesse tacite censentur: sic etiam in rescriptis semper intelliguntur, etiam si non apponantur, conditiones: si preces veritate nitantur, si ita est, c. super literis, de rescriptis, & l. v. in iuris, c. de diuersis rescrip. vbi statuitur, vniuersa rescripta sub ea conditione proferri, si preces veritate nitantur. Item, clausula more curiæ Romanæ, solita poni, tacite intelligitur apposita, etiam si non exprimitur. Illa item clausula (si ita est) debet ad omnia præcedentia referri teste Panormitano in cap. 2. requis. de Appell.

Quartò queritur, An Rescriptum principis, quod aliquis impetrat, falsi aliqui exprimens, aut verum aliquod tacens & occultans, sit irritum? Respondeo ex communi sententia canonici iuris interpretum distinguendum hic esse: Aut is, qui impetrat rescriptum à Romano Pontifice, falsum exprimit, vel verum tacet dolo, vel culpa, hoc est, scienter, & tunc nihil illi prodest rescriptum, c. super literis, & c. ad aures, de rescriptis, & c. non potest, de proben. in 6. Aut per ignorantiam bona fide falsum exprimit, vel verum occultat, & tunc aut princeps, nimirum Romanus Pontifex, literas datus esset, etiam si verum exprimeretur, & falsum

taceretur, & valet, & prodest rescriptum, saltem ad hoc, vt iudex delegatus secundum ordinem iuris causam cognoscat, quamuis non secundum formulam in literis præscriptam, c. super literis, & c. ex insinuatione, de rescriptis. Aut literas aliqui non erat daturus, quia eas canones, & ipsa iura prohibeant, & denegent: & tunc rescriptum non valet, c. super literis, de rescriptis. Quæres, quid iudicandum, si Romanus Pontifex non erat aliqui tam facile literas daturus? Quidam sentiunt, tunc ratum, & firmum esse rescriptum, quia sufficit si Romanus Pontifex esset aliqui literas daturus. Sed Arg. Rosel. Syluest. rescriptum q. 6. cum Abbate in c. super literis de rescriptis. censent rescriptum non prodesse, ex c. postulat. de rescriptis quonia fati est, si veritas occultetur, quæ expressa difficiliorem secundum iura redderet impetrationem rescripti. Quæres itidem an eo ipso rescriptum sit irritum, cum falsum exprimitur, aut verum taceretur? Respondeo cum Abbate, in c. super literis, de rescriptis. aut rescriptum esse ad lites, & controuersias, aut ad beneficia, & alias facultates: si ad beneficia, & alios fauores, eo ipso est irritum. Nauar. in man. c. 22. nu. 86. & colligat ex c. ad audientiam 2. de rescriptis, & c. 1. & 2. de filijs presb. in 6. si tamen rescriptum est ad lites, & controuersias, non est ipso iure irritum, sed rescindendum per exceptionem, qua se aduersarius potest in iudicio tueri: quod probat Abbas ex c. ceterum, c. Plerumq. & c. si autem, de rescriptis. Sic Abb. in ca. super literis, in an. Gloss. in c. ad audientiam 3. de rescriptis. Nauar. in c. quando, de rescriptis. præludio. 1. nu. 1.

Quintò queritur, An rescriptum vitietur ex defectu vnus literæ, vel syllabæ? Respondeo, rescriptum à Rom. Pont. impetratum non vitari, c. ex parte, de fide instrum. sicut nec testam. etum vitatur, quamuis in eo sit erratum in syllaba. l. erro. re. C. de testam. & l. in legatis. C. de legatis: nec libertas min^o debetur, licet in litera, vel in syllaba fuerit error commissus, l. qui habebat. ff. de manumissis testam. Sed quid dicendum, si literæ à Rom. Pont. impetrata manifestum in grammatica errorem contineant? Respondeo ex c. ad audientiam 1. de rescriptis non prodesse. Et idem iuris est, ait ibi Glossa, si in rescripto Rom. Pont. cum vno homine loquens, numero multitudinis vtratur, aut si Patriarchas, vel Episcopos filios appellet. Obijcies, testam. etam. minime vitari, etiam si in eis contra grammatica regulas, & leges peccetur. l. qui habebat. ff. de manumissis testam. Item rescripta Imperatorum prodesse, etiam si error in grammatica contineant. l. Imperator, ff. de statu hominum. Respondet Glossa, rescripta Romani Pontificis non valere, quia non nisi confideratè conceduntur, & multorum administratorum manu scribuntur: at verò testam. etabelliorum manu scripta conficiuntur, qui facile contra grammaticam peccant. Sed verius alij respondent, huiusmodi rescripta Romani Pontificis non prodesse, quia id est iure Canonico expressum: noluerunt enim Pontifices eiusmodi rescripta vim vllam habere; de testamentis verò, & rescriptis Imperatorum nihil ius ciuile constituit.

Sextò queritur, Quamdiu rescriptum duret? Respondeo, perpetuò durare, nisi secundum impetretur, quod illud prius abrogetur. Sic Abbas in c. plerumq. de rescriptis. ex l. falso. C. de diuersis rescriptis. Ex quo fit, ait ille, vt Priuilegium à rescripto disse-

rat, quod

rat, quod privilegium amittitur, si is, qui impetravit, eo per decennium non utatur, cum alioqui posset uti: at nisi alius rescriptum secundum impetret, non definit, etiam si illo nunquam utatur is, cui conceditur. Si verò alius impetrat secundum; tunc aut primus uti suo per annum negligit, & valet secundum, non primum, licet nulla primi facta sit mentio: aut primus per annum uti suo non potuit, quia iudicè nactus non est, apud quem causam agere posset, & tunc vim suam obtinet primum. **Quæres** quid dicendum sit, si secundus dolo rescriptum impetrauit? **Respondeo** cum Abbate, valet primum rescriptum, etiam si per annum illo usus non fuerit is, qui impetrauit. **Quæres** deinde, quid iudicandum sit, si primus per dolum usus non fuerit, quamvis absque dolo impetrauit, & secundus dolo privilegium est consequutus. **Respondeo** cum Abbate prodesse primum, non secundum, quia maior culpa committitur, cum dolo rescriptum impetratur, quam cum quis per dolum non utitur rescripto legitime obtento.

Septimò quæritur, Quid rescriptum postulet, ut possit, ac valeat? **Respondeo**, multa requirere. Nam in primis, nihil in eo præmitti debet ex his, quæ principem secundum iura movere queunt ad concedendum, vel denegandum. Est enim in eo exprimenta veritas, nec falsi aliquid miscendum. Deinde, series facti est patefacienda, *ca. super eo. de abbatibus. Clericor. Item*, causa litis, siue negotij est referenda, *c. inter Monasterium, de sent. & re iud. Præterea*, si contra aliquem rescriptum impetratur, in eo fieri debet mentio indulgentiæ, siue dispensationis, ut vocant, quæ aduersarij legitime impetrauerat, *c. ex iura, de filijs Presb. vel cõpositionis*, si qua inter litigantes facta fuerit, *cap. ex multiplici, de Decimis, vel statuti, c. consiliarius, de rescrip. vel privilegij, c. cum ordinem, de rescrip. vel sententiæ ad iudice lata, c. inter monasterium, de sent. & re iud. Sylvest. rescriptum, q. 7. ex Goffredo, & Archidiacono.*

Octauò quæritur, Quo pacto rescripta interpretari debeamus? **Respondeo**: in primis ea interpretari oportere secundum commune ius, *cap. causam, de rescri. & c. licet, de præb.* Vnde clausulæ omnes in rescriptis cõtentiæ ad iuris communis sententiam reuocari solent, *ut tradit Sylvest. rescriptum, q. 8. ex Ioanne Andrea, Ioanne Monacho, Dominico Felino.* Deinde, in rescripto non ipsa narratio, sed conclusio perpenditur, *Bald. in l. Prescriptione, ad finem, c. si contra ius.* Insuper, rescripta ad beneficia Ecclesiastica strictè, ac pressè interpretari oportet, *cap. quamuis, de præb. in 6.* Vnde ad alia trahi minime debent, nisi, ut docet Felin. *in c. causam, de rescri. litteræ Pontificiæ ad beneficia simpliciter fauorem contineant, aut Motu proprio datæ sint, vel pro compensatione damni.*

Rescripta itidem ad lites pressius, & arctius interpretari debemus, quam rescripta ad beneficia Ecclesiastica. *Abb. in c. Capitulum, de rescri. Postremò*, quando in rescriptis constat de mente Roman. Pont. ea tunc plonè sunt interpretanda, etiam si iuri communi derogent, dummodo tamen interpretationem verborum proprietas admitrat, nec ultra Pontificis mentem, rescriptum extendatur, *Felinus in c. causam, de rescrip. Sylvest. rescrip. q. 8.*

Nonò quæritur, Quisnam iure possit rescriptum à Principe impetrare? **Respondeo**, in pri-

mis excommunicatum non posse. Vnde, si impetrat, irritum est rescriptum *cap. 1. de rescrip. in 6. & colligitur etiam ex cap. vltim. de Procurat. & c. Post cessionem, de probat. & c. Cum bone, de etate, & qualitat. ordinam.*

Deinde, lite pendente, nemini litigantium fas est, rescriptum impetrare, quo is, qui possidet, possessione, vel quasi possessione deiciatur. *cap. 1. 2. & vlt. ut lite pendente.* Nam lite pendente supplicare Principi nobis non licet, nisi in certis casibus. *l. 2. c. vi lite pendenti.* Præterea, intra tempus appellationis constitutum impetrari rescriptum iure non potest, *c. sept. & c. oblatæ, de appell. & c. Bone memoria, de confirm. vtili, vel inuili.*

Cap. XXV.

De statutis, siue municipalibus legibus.

PRIMO quæritur, Quo differat statutum à lege, vel constitutione; & quid appellatione statuti Auctores intelligant? **Respondeo**, statuta, dici leges, siue constitutiones municipales, hoc est, quas ciuitas aliqua, vel Magistratus, siue Præfectus constituit. Vnde leges, siue constitutiones dicuntur Decreta Principum; nimirum, Imperatorum, vel Regum, vel Romanorum Pontificum. At verò statuta vocantur, decreta ciuitatum, Magistratum, & aliorum quorumlibet Principum inferiorum: quamuis interduam statuta vocentur, ipse quoque leges, & constitutiones Principum. Nos in præsentia, statuta appellamus Decreta ciuitatum, Magistratum, ex quibus non ius commune, sed municipale existit.

Secundò quæritur, An statutum teneat, ac liget subditum eius, qui statutum condidit perperam facientem extra territorium eius? Verbi gratia, Magistratus certæ ciuitatis, vel Episcopus pœnam in fures, vel sacrilegos constituit. Quæritur, an Titius dicti Magistratus, vel Episcopi potestati subiectus ea pœna afficiatur, si extra dioccesim, vel territorium furetur, vel sacra violet. **Respondeo cum Abba, in ca. a nobis 1. de senten. excomm. Gemin. in cap. vt animalium, de consil. in 6. Sylvest. excommunicatio, 2. num. 5.** huiusmodi statutis non alligari subditos extra territorium peccantes: quod colligitur ex c. vt animalium, de senten. excomm. in 6.

At verò in certis casibus aliquando ligantur: in primis, quando statutum ponitur de re subiecta conditori statuti: Vt, si Episcopus statutum condiderit, quo excommunicationem fert in omnes Clericos, qui in Ecclesijs sibi commissis non resident, eo tenentur Clerici etiam extra dioccesim commorantes, ratione rei, quæ est Episcopo subiecta, hoc est, ratione Ecclesiarum, quæ sunt in eius diocesi constitutæ. Nam *in cap. vltim. de foro compet. ratione rei sitæ in aliquo loco, subijcitur quis iurisdictioni illius, in cuius territorio sita res est.* Deinde, statuto ligatur aliquis, quando opus cœptum est in territorio, licet sit extra completum: Vt si quis sagittam mittat ex loco potestati, & iurisdictioni alicuius subiecto, & in loco ab eius potestate exempto aliquem interimat, afficitur pœna statuti condici ab eo, cuius iurisdictioni subiectus est locus, vnde sagittam proiecit. Præterea, statuto tenetur aliquis, eo quod non se iustat in iudicio, etiam si extra terri-